

List of relevant inscriptions at the National Inventory of Intangible Cultural Heritage of Norway <https://www.immateriellekulturarv.no/en/>

1. Traditional costumes in Norway:

English: <https://www.immateriellekulturarv.no/en/bidrag/local-costumes-in-norway>

Norwegian: “Bunadbruk i Norge, tradisjonshåndverk og social praksis”:

<https://www.immateriellekulturarv.no/bidrag/bunadbruk-i-norge/>

2. Bunad maker

English: <https://www.immateriellekulturarv.no/en/bidrag/bunad-maker> Norwegian:

“Bunadtilvirker”:

<https://www.immateriellekulturarv.no/bidrag/bunadstilvirker/>

3. Headdress pleating

English: <https://www.immateriellekulturarv.no/en/bidrag/hardanger-headdress-pleating>

Norwegian: “Skautfelling”: <https://www.immateriellekulturarv.no/bidrag/skautfelling>

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2018/08/qlBnCWSg.jpeg>).

Bunadbruk i Norge, tradisjonshåndverk og sosial praksis

Få andre land i verden har en så bred og folkelig tradisjon for bruk av bunad slik som Norge. Nordmenn bruker bunaden uavhengig av alder, kjønn, bosted og sosial status. I tillegg til 17. mai brukes bunaden først og fremst i feiringer i familien,

som dåp, konfirmasjon og bryllup. Slik blir bunaden tett knyttet til vår egen familiehistorie. Nordmenn bruker bunaden først og fremst som et symbol på lokal og regional identitet og tilhørighet.

Skrevet av Camilla Rossing. Sist oppdatert 13. januar 2023. Vil du gjenbruke innholdet? [Innholdet har fri gjenbruk \(https://www.immateriekkulturarv.no/fri-gjenbruk\)](https://www.immateriekkulturarv.no/fri-gjenbruk)

Om tradisjonen og kunnskapen

Nesten 70 prosent av alle norske kvinner har minst én bunad og omtrent 20 prosent av alle menn har bunad. Vi bruker bunaden uavhengig av alder, kjønn, bosted og sosial status. Vi bruker bunaden først og fremst i feiringer i familien, og slik blir bunadbruken tett knyttet til vår kulturelle identitet. Denne tilknytningen er særlig sterk fordi mange bunader blir sydd og brodert av noen i familien, og mange bunader går også i arv.

Kunnskap om bruk og påkledning går i arv fra generasjon til generasjon. Mange, særlig jenter, får sin første ordentlige bunad til konfirmasjonen. Gutter må gjerne vente til de er litt eldre og mer utvokst før de får sin bunad.

Det å få sin første ordentlige bunad er gjerne en lang prosess, som inneholder mange valg underveis. Det viktigste valget handler om hvilken bunad man ønsker seg. I dag er det ikke lenger gitt hvilken bunad man skal ha, fordi mange barn og unge vokser opp med foreldre fra forskjellige steder, og har gjerne flyttet en gang eller to selv. Likevel viser undersøkelser at de aller fleste velger en bunad fra et område de føler tilhørighet til. I mange familier har alle samme bunad, selv om de fleste kanskje ikke lenger bor fast på det samme stedet.

Slik er bunaden kanskje den kulturarven som folk flest i Norge har et forhold til?

Visse bunader har bevart deler av den eldre tradisjonen for bruk, slik at enkelte plagg er forbeholdt helg, andre forbeholdt kirkebruk. Mange bunadstradisjoner har dessuten egne plagg for brud og brudgom. Slike seremonielle plagg har gjerne ekstra alderdommelige trekk. Enkelte områder har også egne plagg for dåpsbarn og konfirmasjon.

Utøvere med høy kompetanse

Bunadene i Norge produseres av mange ulike håndverkere, og på ulike måter. Noen bunaden krever høy grad av håndsøm og håndverk, i sammensying, brodering og i stoffproduksjonen. I tillegg kommer en rekke småteknikker som skal til for å produsere blonder, kniplinger, kantinger, strømper, håndplagg og hodeplagg.

Det finnes dyktige utøvere med høy kompetanse på alle disse feltene. Noen har bakgrunn som skreddere eller bunadtilvirkere og produserer store deler av bunaden selv. Andre leverer kanskje bare deler til en bunad, som for eksempel vevde belter og bånd, kniplinger eller perlebroderier. Det må som regel flere ulike håndverkere til for å produsere en bunad.

Når det gjelder bunad som tradisjon, er det også viktig å ha kunnskap om påkledning og bruk av bunad. Hvordan plaggene skal sitte på kroppen, hvordan hodeplagget settes opp, og når man bruker de ulike plaggene, er også en del av den immaterielle kulturarven. Det er gjerne bunadsprodusenter, medlemmer i bunadsnemnder, husflidslag eller ansatte på museum som har spesielt god kunnskap om dette.

Det varierer i hvor stor grad av spesialistkunnskap som må til fra bunad til bunad. Noen bunader syes på maskin, andre er helt håndsydde. Noen bunader er forholdsvis enkle, andre er mer sammensatte og kompliserte.

Kunnskapsoverføring

Kunnskap om bruk og produksjon av bunad videreføres på ulike vis. Tidligere har nok mange lært å sy bunad eller deler til bunaden av eldre slektninger eller andre i bygda. I dag er det kanskje vanligere at man går på kurs eller utdanner seg til bunadtilvirker.

Mange steder i landet kan man gå på kurs i regi av Norges Husflidslag eller hos enkeltstående produsenter. Om man vil utdanne seg som bunadtilvirker, kan man gå på videregående skole på linjen for design og tradisjonshåndverk, og så gå ett år i lære hos en bedrift. Deretter kan man gå opp til svennebrev som bunadtilvirker.

Kunnskap om bruk og påkledning blir ofte overført fra generasjon til generasjon. I tillegg gir de fleste bunadprodusenter kundene sine en innføring i påkledning av en ny bunad. Ved museene forskes det også på tilvirking, material og bruk av de gamle folkedraktene som bunadene bygger på.

Historisk bakgrunn

Bunad eller folkedrakt?

Vi skiller gjerne mellom folkedrakt og bunad. Folkedrakt er navnet på de gamle drakttradisjonene som fantes i visse bygdeområder i landet vårt i eldre tid, og som var uløselig knyttet til det gamle bondesamfunnet. I Norge i dag er det kun de samiske folkedraktene som fremdeles er i levende bruk.

Bunad er navnet på de draktene vi bruker i dag, og som på ulike måter er en videreføring av de gamle folkedraktene. Fra slutten av 1800-tallet ble bunaden tatt i bruk av bygdeungdom i norskdomsrørsla som symbol på det norske i kampen mot unionen med Sverige. Etter unionsoppløsningen i 1905 er bunaden derimot blitt et symbol på det lokale - på hjembygda og familiens opphav.

Bruk av bunaden var i den første perioden etter 1900 særlig knytt til leikarringene og folke-musikken. Etterhvert ble bunaden så populær, at også andre tok bunaden i bruk. Bunaden var fra begynnelsen særlig brukt på 17. mai og andre festlige anledninger. I løpet av mellomkrigstiden ble det også vanlig å bruke bunaden i høytidelige anledninger i familien, som dåp, konfirmasjon og bryllup. Slik har bruken vært noenlunde lik siden begynnelsen av 1900-tallet.

Mange av våre mest utbredte bunader kom til i denne perioden. Noen av dem er en direkte videreføring av en levende folkedraktskikk, slik vi ser i Setesdal, Hardanger og Øvre Hallingdal. Andre bunader er bygd på en eldre draktskikk, men ble tilpasset samtidens krav til smak og bruk, slik vi ser det i Telemark og Agder. I mellomkrigstiden, anført av Hulda Garborg i spissen, mente man at hjemmeproduerte bunader i ullstoff og med mye ullbroderi var særlig norsk og vakkert. Senere har større variasjon kommet til, og etter andre verdenskrig har flere fagmiljø arbeidet for en større historisk bakgrunn for bunadene. I slike bunader ser vi ofte et større mangfold av farger og materialer (silke, bomull, lin osv.).

Bunadens popularitet har variert mye. Etter andre verdenskrig ble bunader særlig for barn og kvinner populært, og de fleste sydde bunadene sine selv. Etter OL på Lillehammer i 1994 ble bunaden igjen svært populær, og bunadbruken har siden holdt seg på et høyt nivå. I de siste ti årene har vi sett en økning i antall menn som bruker bunad.

Plan for videreføring

Den levende bunadstradisjonen i Norge er sterk, men den er også truet ved at håndverkskunnskapen gradvis blir mindre. Det arbeides i flere ulike miljø og organisasjoner for å etablere bedre utdanningstilbud og bedre lærlingeordninger. Mer og bedre utdanning er det beste verktøyet i arbeidet for å bevare kunnskapen i Norge.

Vi ønsker også å sette et nasjonalt og internasjonalt søkelys på bunadstradisjonen; både for å verdsette den og for å bevare den. Ved å innskrive bunadsbruken i Norge på UNESCOs Representative Liste over Immateriell Kulturarv, viser det internasjonale samfunnet at vår levende bunadstradisjon er verdifull og verd å videreføre.

Kan du bidra med innhold til artikkelen? [Foreslå bilder til bidraget \(mailto:camilla.rossing@bunadogfolkedrakt.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Bunadbruk i Norge, tradisjonshåndverk og sosial praksis\)](mailto:camilla.rossing@bunadogfolkedrakt.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Bunadbruk%20i%20Norge,%20tradisjonshåndverk%20og%20sosial%20praksis) eller [foreslå forbedringer av tekst \(mailto:camilla.rossing@bunadogfolkedrakt.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Bunadbruk i Norge, tradisjonshåndverk og sosial praksis\)](mailto:camilla.rossing@bunadogfolkedrakt.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Bunadbruk%20i%20Norge,%20tradisjonshåndverk%20og%20sosial%20praksis)

Spørsmål og kommentarer

[Bunaden og eg | MadDam](https://maddam.no/2021/05/bunaden-og-eg/) | [Et bloggkollektiv](#)
(<https://maddam.no/2021/05/bunaden-og-eg/>) mai 21st, 2021 [Logg inn for å svare](#)
(https://www.immateriellekulturarv.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immateriellekulturarv.no%2Fbidrag%2Fbunadbruk-i-norge%2F).

[...] andre land i verden har en så bred og folkelig tradisjon for bruk av bunad slik som Norge”, fortel Kulturrådet på nettsida si. Bunad er meir populært blant kvinner enn blant menn. Ifølgje Camilla Rossing, instituttleder ved [...]

Ta vare på bunadene våre – ragnfrid.no (<http://ragnfrid.no/ta-vare-pa-bunadene-vare/>).
desember 13th, 2018 Logg inn for å svare (https://www.immaterieillkulturav.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immaterieillkulturav.no%2Fbidrag%2Fbunadbruk-i-norge%2F).

[...] «Få andre land i verden har en så bred og folkelig tradisjon for bruk av bunad slik som Norge. Nordmenn bruker bunaden uavhengig av alder, kjønn, bosted og sosial status. I tillegg til 17. mai brukes bunaden først og fremst i feiringer i familien, som dåp, konfirmasjon og bryllup. Slik blir bunaden tett knyttet til vår egen familiehistorie. Nordmenn bruker bunaden først og fremst som et symbol på lokal og regional identitet og tilhørighet». Les mer [...]

Vi vil ta vare på våre unike bunader (<http://sybunad.no/2018/09/21/vi-vil-ta-vare-pa-vare-unike-bunader/>). september 21st, 2018 Logg inn for å svare (https://www.immaterieillkulturav.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immaterieillkulturav.no%2Fbidrag%2Fbunadbruk-i-norge%2F).

[...] «Få andre land i verden har en så bred og folkelig tradisjon for bruk av bunad slik som Norge. Nordmenn bruker bunaden uavhengig av alder, kjønn, bosted og sosial status. I tillegg til 17. mai brukes bunaden først og fremst i feiringer i familien, som dåp, konfirmasjon og bryllup. Slik blir bunaden tett knyttet til vår egen familiehistorie. Nordmenn bruker bunaden først og fremst som et symbol på lokal og regional identitet og tilhørighet». Les mer [...]

Legg igjen en kommentar

Du må være innlogget (https://www.immaterieillkulturav.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immaterieillkulturav.no%2Fbidrag%2Fbunadbruk-i-norge%2F) for å kunne kommentere.

 Kulturrådet [_\(http://www.kulturradet.no\)](http://www.kulturradet.no)

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2022/11/qlBnCWSg-620x414-1.jpeg>).

Traditional costumes in Norway, craftsmanship and social practice

Few countries in the world can boast such a widespread and common use of traditional costumes as Norway. Traditional costumes are worn by women and men of all ages, in all levels of society and across the country. They are mainly worn at family celebrations such as christenings, confirmations and weddings, in addi-

tion to the Constitution Day on the 17th of May. In this way traditional costumes are closely tied to our ancestry and family history, and symbolises local and regional identity.

Written by Norges Husflidlag. Last updated 5. January 2023. Do you want to reuse the content? **The contents are licensed for unlimited reuse (<https://www.immateriekkulturarv.no/unlimited-reuse>)**

About the tradition and knowledge

Almost 70 percent of Norwegian women own at least one traditional costume, and about 20 percent of men do too. Traditional costumes are worn by women and men in all age groups, from all parts of the country and in every level of society. They are mainly worn at family celebrations, and are in this way closely tied to our cultural heritage. This connection is especially strong as many have their traditional costumes sewn and embroidered by family members, and they are often passed down within a family.

Knowledge about the use and wear of traditional costumes is passed down through generations. It is common for many young people, especially girls, to be given their first proper traditional costume at their confirmation. Boys often have to wait till they are older and fully grown before they can get theirs.

The process of acquiring a traditional costume is usually lengthy and involves many choices, the most important being which of the many different local varieties to choose. Today, most people have family from different places or have lived several places themselves. So, although each traditional costume is connected to specific local or regional areas, it is no longer given which local variety you have to choose. However, surveys have shown that most people still do choose a traditional costume from a region they have a familial connection to. It is not uncommon for relations to have traditional costumes from the same area, though few of them still live or have even grown up in the same place.

In this way traditional costumes are perhaps the cultural heritage most people in Norway have a connection to?

Some of the traditional costumes keep the old clothing traditions intact with certain pieces only for weekends or church. Many of the costume traditions include specific garments for bride and groom, and some also have specific pieces for confirmations or christenings. These ceremonial garments are usually more old fashioned and traditional in their characteristics.

Highly skilled practitioners

The traditional costumes are made by many different artisans, and in various ways. Some of the costumes require a high standard of hand sewing and specialised handicraft techniques, for instance in sewing, embroidery and the production of cloth. In addition, there are a number of specialist techniques required for making such things as lace, bobbin lace, seam finishes, stockings, mittens and gloves, and headdresses.

In all these fields there are highly skilled practitioners. Some are tailors or trained traditional costume makers who in large part make the entire costume themselves. Others specialise in various techniques and supply parts of the garment, for instance woven belts and ribbons, bobbin lace or bead embroidery. Usually several artisans are involved in making a traditional costume.

Another important aspect of the costume tradition is knowledge about their correct usage. Knowing how the garments are designed to fit the body, how the headdress is set up and worn, and at what occasions the various pieces are used, is also an important part of the intangible cultural heritage. Those with most knowledge about this are typically traditional costume makers, members of traditional costume committees, folk art and craft groups, and museum conservators and curators.

In what degree specialist knowledge is required varies with the different traditional costumes. Costumes from some regions are fairly simple in their construction and may be machine sewn, while others are more complex with many parts or even completely hand sewn.

Knowledge transfer

Knowledge about the use and production of traditional costumes is passed on in various ways. Traditionally, many would likely have learned to sew their own costume from relatives or others in their home town or village. Today, it is more common to do short courses or train to be a traditional costume maker.

Various courses in traditional costume making are held across the country by the Norwegian Folk Art and Craft Association and individual practitioners. Those who want to pursue traditional costume making as a profession, can choose traditional handicraft, design and product development as educational programme at vocational school and continue with a two year apprenticeship. By passing a test at the end of the apprenticeship they will receive a journeyman's certificate.

Knowledge about how to wear and use traditional costumes is often passed down through one generation to the next. Makers and producers of traditional costumes will typically also inform their customers about the correct way to wear them. In addition, museums look into the materials, use and construction of the old folk costumes which the traditional costumes are based on.

Historical background

Traditional costume or folk dress?

A distinction is usually made between folk dress or folk costume and traditional costume, the bunad. Folk costumes refer to the local traditional clothes worn in rural peasant communities in Norway in the old days. The only folk costume tradition that is still in use and alive today, is the Sámi folk costume, Gákti.

The term traditional costume refers to the different costumes used today, which are, in varying degrees, based on the old folk costume traditions. At the end of the 19th century the traditional costume was worn as a symbol of patriotism and as part of the campaign to free Norway from its Swedish rule. After the union with Sweden dissolved in 1905, traditional costumes became a symbol of local connection and rural family origin.

At the beginning of the 20th century, traditional costumes were particularly associated with folk dance groups and the folk music community. With time their popularity grew and their use became more widespread. From the start, they were mainly worn on the Constitution

Day and on other festive occasions. By the end of the interwar period, they were also commonly used at family celebrations, such as christenings, confirmations and weddings. Thus, the use of traditional costumes has been fairly constant since the beginning of the 20th century.

It was in this period, the first half of the 20th century, that many of today's most popular traditional costumes were first made. Some are a direct continuation of folk costume traditions that were then still in practice, as we see with the traditional costumes from Setesdal, Hardanger and Øvre Hallingdal. Others are based on folk costume traditions, but adapted to suit the contemporary day's style requirements, as with the traditional costumes from Telemark and Agder.

In the interwar period and with the influential Hulda Garborg at the helm, it was thought that home made costumes in wool adorned with plenty of woollen embroidery were not only beautiful, but also particularly Norwegian. Greater variety has later been included, and several institutions have since the end of the Second World War worked to incorporate better historical foundations for the traditional costumes. Usually these costumes have a larger variety of colours and materials (silk, cotton, linen etc.).

The popularity of traditional costumes has varied a great deal. After the Second World War it became particularly popular with traditional costumes for women and children and they were often home made. Again, after the Olympics at Lillehammer in 1994 the traditional costumes surged in popularity, and since then their use has been widespread. In the last ten years there has been a significant increase of men who wear traditional costumes.

Plan for preservation

The living tradition of costumes in Norway stands strong, but it is also at risk as the skills and practice of traditional handicrafts is gradually diminishing. Several organisations work to strengthen the education within the field and provide better systems for training. More and better education is the most important weapon against the loss of a solid knowledge and skill base in Norway.

Our hope is to gain national and international recognition for the value and importance of the common use of traditional costumes in Norway. By inscribing this on UNESCO's Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity, we will show the international community that this unique living tradition is worth saving and safeguarding for the future.

Can you contribute with content? **[Suggest photos \(mailto:post@husflid.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Traditional costumes in Norway, craftsmanship and social practice\)](mailto:post@husflid.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Traditional%20costumes%20in%20Norway,%20craftsmanship%20and%20social%20practice)**
or **[propose improvement of text \(mailto:post@husflid.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Traditional costumes in Norway, craftsmanship and social practice\)](mailto:post@husflid.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Traditional%20costumes%20in%20Norway,%20craftsmanship%20and%20social%20practice)**

Questions and comments

Leave a Reply

You must be [logged in \(https://www.immaterieillkulturarv.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immaterieillkulturarv.no%2Fen%2Fbidrag%2Flocal-costumes-in-norway%2F\)](https://www.immaterieillkulturarv.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immaterieillkulturarv.no%2Fen%2Fbidrag%2Flocal-costumes-in-norway%2F) to post a comment.

 Kulturrådet (<http://www.kulturradet.no>)

(https://kulturarv.wordpress.com/wp-content/uploads/2016/12/20160302_180659-2.jpg).

Spilesøm er en tradisjonell sømteknikken som primært brukes på bunader

Bunadtilvirker

Når vi ser stolte bunadbrukere er det lett å la seg begeistre over helheten, men hver og en av våre rundt 450 ulike bunader har hver sin opprinnelse, sine tradisjoner og sine egne helt egne sømtekniske finesser. For å bevare denne kunnskapen som tradisjonelt har blitt formidlet muntlig, ble bunadtilvirkerfaget etablert med læreplan og svennebrev.

Om tradisjonen og kunnskapen

Bunadtilvirkning ble eget fag med læreplan og svennebrev i 1999. Faget ble opprettet for å formalisere og ivareta kunnskap om tilvirkning av norske bunader og folkedrakter (jeg vil for enkelhets skyld bare bruke navnet bunader i teksten). Faget omfatter både manns- og kvinnebunader med tilbehør. I tillegg til nysøm, altså å sy bunader fra bunnen av innebærer faget en del omsøm/tilpasning av bunader, samt reparasjoner. Uttrykket å sy bunader er like utbredt som å tilvirke, og kan dekke både brodering og montering.

Mindre fagfelt som også dekkes av faget kan også omtales som egne teknikker. Eksempler på dette er perlearbeid, nuperelleslåing, fingring av hosebånd, filering og andre små felt innen tekstil kulturarv som i dag eksisterer primært fordi de er en del av en eller flere bunader

Bunadtilvirkning er et relativt nytt fag, men kunnskapen er gammel. Tradisjonelt ble klær sydd hjemme, og i store deler av Norge har bunader blitt sydd lokalt av kvinner uten formell utdanning. Disse utøverne hadde gjerne lært av andre i familien og var dyktige innen sitt fagfelt. Nå blir de fleste bunader sydd på systuer. De senere årene har det også dukket opp en del produksjon i utlandet, noe de fleste tradisjonshåndverkerne ser på som et problem siden det holder prisnivå og leveringstid nede i tillegg til at kunnskap går tapt.

For min egen del, jeg har en liten privat systue, trenger jeg ikke stort mer utstyr enn en god symaskin, et stort bord, strykejern og godt lys. I tillegg trenger jeg vanlig syutstyr som nål, tråd, sakser og lignende. Når jeg broderer trenger jeg en god stol, men alt i alt er det et fag som krever lite spesialutstyr. Jeg har valgt å brodere en del av bunadene jeg monterer, selv om dette er arbeidstid jeg ikke kan forvente full lønn for.

Jeg kjenner andre bunadtilvirkere som ikke broderer selv, de har da kontakt med en underleverandør eller de får ferdige broderte materialer fra hovedleverandør. Dette er en mer lønnsom drift med høyere omsetning. Når jeg likevel velger å brodere er det både fordi jeg opplever det som givende og fordi jeg oppfatter bunadbrodering som en kulturarv vi bør ta vare på.

De fleste bunader blir i dag sydd på systuer, noen store og noen mindre. Det finnes systuer med mange ansatte og enkeltpersonforetak. I tillegg blir det sydd en del bunader på kurs i regi av husflidslag, bunadsnemnder og andre grupper. Deltagerne her mangler ofte den faglige tryggheten til å jobbe selvstendig og er derfor avhengige av å være i et læringsmiljø.

https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2016/12/20160317_180723-e1487197447282.jpg

Søm av kvinnebunad fra Asker

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2016/12/20170113_125555.jpg).

Detalj av påbegynt broderi, Gudbrandsdalen festbunad

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2016/12/20160318_161318.jpg).

Materialer til mannsbunad fra Valdres

Utøvere med høy kompetanse

Bunadtilvirkning har endret seg og blitt mer profesjonell. Da jeg vokste opp ble de fleste bunadene sydd privat av lokale kvinner som jobbet hjemme og som hadde dette som bigeskjeft. De hadde ingen formell utdanning innen bunadsøm, det fantes tross alt ikke, men de var flinke. Det er fremdeles endel som broderer selv, men velger å sette bort monteringen. Jeg håper at dette er en tradisjon som vil holde seg, en bunad som er brodert av en slektning vil gi en annen tilhørighet for brukeren enn en som kjøpes ferdig og som er tilvirket av en fremmed på en systue. Dessverre er det stadig færre som broderer, noe som også gir seg utslag i at mange kjøper ferdige skjorter. Skjortesøm krever godt syn og stor nøyaktighet, noe som ofte er en utfordring for øynene etterhvert som vi blir eldre.

Nå har de fleste som monterer bunad en eller annen form for sømbakgrunn, og jobber i firma. Slik blir faget og kunnskapen mer synlig og det er lettere å verdsette arbeidet som utføres.

Selve jobben er derimot ganske lik. Vi syr på maskin eller for hånd ettersom det er faglig riktig, og vi bruker strykejern og annet verktøy.

Mitt første møte med en bunadsyner var da mormors råndastakk skulle syes om til meg. Jobben ble utført av fars grandtante, Maria Storli (1907-2000), som var sydame i Lom og som også hadde vært sydame i Oslo. Jeg visste om andre som broderte og/eller monterte, men dette var første gang jeg skjønnte at dette kunne være en jobb og ikke bare noe man puslet med ved siden av mye annet.

En annen som har hatt stor betydning for min tilnærming til faget er Irene Hebæk Ødegården i Asker. Jeg var så heldig å få lærlingeplass i Kulturringen, et opplæringskontor for små og verneverdige fag i Akershus. I løpet av lærlingeperioden var jeg utplassert på tre systuer og jeg fikk en god og allsidig opplæring, men det var hos Irene jeg utvidet kunnskapen om broderi og jeg så hvor viktig det er å holde kurs og hjelpe andre interesserte med å sy egen bunad.

Kunnskapsoverføring

Møtesteder som de årlige fagdage for bunad og folkedrakt, i regi av Norges Husflidslag, Studieforbundet kultur og tradisjon, Norsk Institutt for Bunad og folkedrakt, Noregs Ungdomslag og Norsk Folkedraktforum, er viktige for faglige debatt. Her møter man også fagfolk fra resten av landet og kan utveksle erfaringer, få nye bekjentskap og potensielle samarbeidspartnere.

Bunadopplæringa, som er et samarbeid mellom de samme aktørene som står bak fagdage, er også et viktig møtested for nye aktører. Her får man, i en kursrekke som går over seks moduler, en innføring i fagets ulike områder, som broderi, søm av skjorte, manns- og kvinnebunad. I tillegg får man nye bekjentskap og utvikler et faglig nettverk.

Lokale kurs er også en viktig rekruttering inn i faget. Det er viktig å ha et tilbud til de som ikke nødvendigvis ønsker bunadsøm som inntektskilde, men som vil sy til den nærmeste familien. Dette er en viktig tradisjon, og noe vi må jobbe aktivt for å holde i hevd.

Historisk bakgrunn

Selve fremstillingen, tilvirkningen av bunaden, er relativt uforandret. Vi har tilgang på bedre utstyr, men siden målet i mange tilfeller er å bevare bestemt uttrykk forblir utseendet uendret.

Likevel er det endringer, noe vi særlig ser på bruken av tilbehør. Sølvbelter som var nærmest ikke-eksisterende i deler av landet og brukt av gifte kvinner i andre deler blir stadig mer utbredt. Samtidig er flere av de tradisjonelle hodeplaggene mer eller mindre fraværende, noe som både skyldes at vi ikke er vant til å gå med hodeplagg og at vi ikke er like opptatt av sosial status eller at grensene er mer uklare.

Siden mange av oss er mindre stedbundne enn generasjonene før oss må vi være bevisst vårt ansvar i å ivareta lokale tradisjoner og kunnskap.

Her har bunadtilvirkeren en viktig oppgave i å påvirke til korrekt bruk uten å ta fra bunadbrukeren gleden ved bunaden. Kundekontakt og veiledning er også en del av faget, og er spesielt viktig i et samfunn i endring.

Plan for videreføring

Jeg har tro på at bunadene vil bestå, men jeg ser med bekymring på den økende importen av hele eller deler av bunadene. Ved å fokusere på leveringstid og pris vil enkelte aktører påvirke kunder til å se på bunader som klesplagg istedenfor kulturuttrykk. Slik mister bunadene sin historiske tilknytning, og får en redusert verdi. Heldigvis jobbes det for å øke fokus på dette og om vi ikke blir helt kvitt bunadene som produseres utenlands kan vi i det minste håpe på en økt bevissthet.

For meg er kursvirksomhet en viktig del av jobben som bunadtilvirker og jeg bruker mye tid å formidle faget både ved å holde kurs, konsulenttimer og ved å vise livet som bunadtilvirker i sosiale medier (FruStorlien). Ved å være synlig på nett når jeg ut til mennesker som er interessert i bunader, broderi og tradisjonshåndverk, men som ikke alltid vet hvor de skal henvende seg for å få hjelp.

<mailto:barbrostorlien@hotmail.com?>

[subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Bunadtilvirker](#)

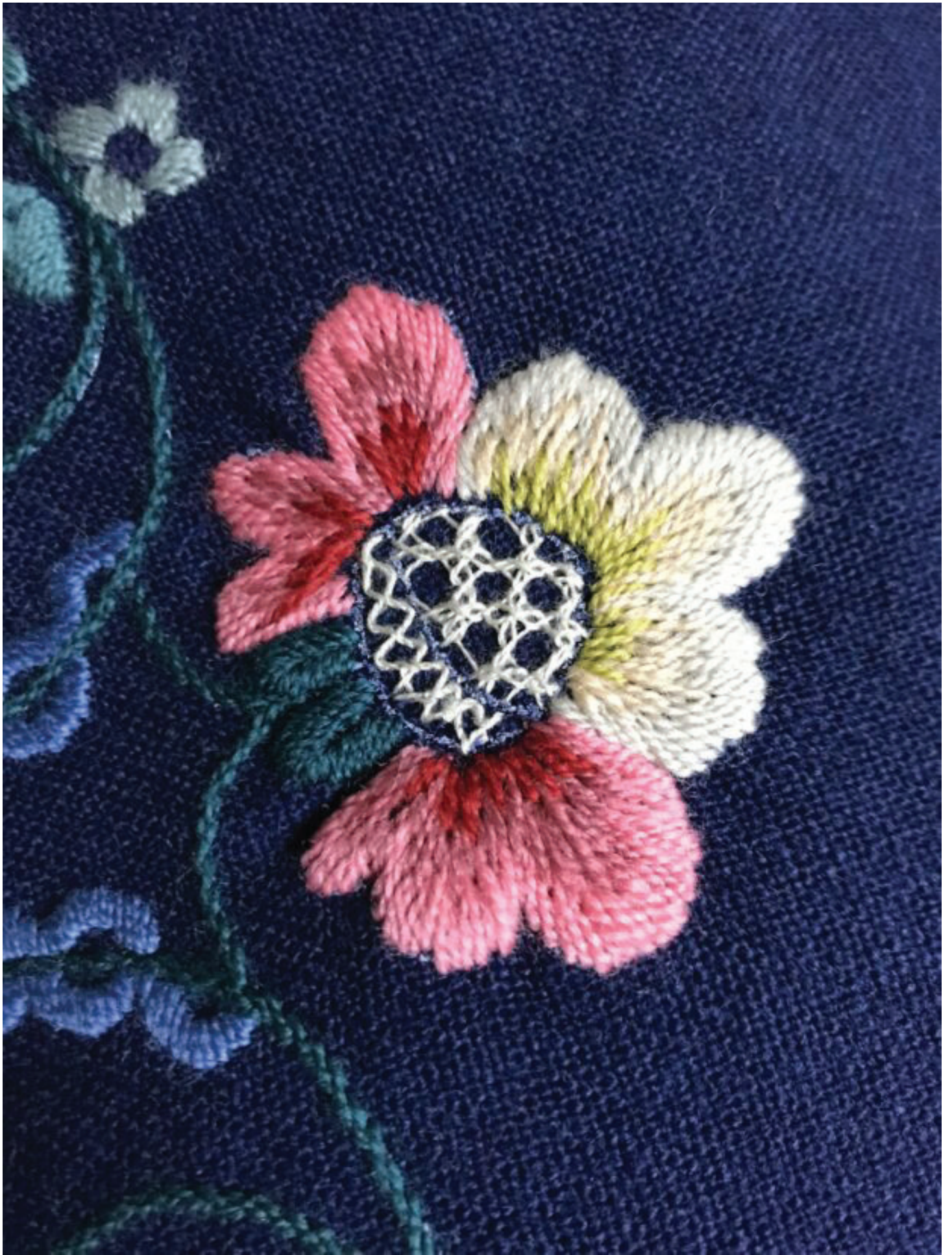
Spørsmål og kommentarer

Legg igjen en kommentar

Du må være [innlogget](https://www.immateriekkulturav.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immateriekkulturav.no%2Fbidrag%2Fbunadstilvirker%2) (https://www.immateriekkulturav.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immateriekkulturav.no%2Fbidrag%2Fbunadstilvirker%2

[E](#)) for å kunne kommentere.

 Kulturrådet (<http://www.kulturradet.no>)

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/IMG_5835.jpg).

Bunad-maker

When we see people proudly wearing traditional Norwegian folk costumes (bunads), it is easy to fall in love with the overall impression they make. But each and every one of Norway's more than 450 different bunads has its own origins, traditions and unique technical finesses. To preserve the sewing expertise that has traditionally been passed on orally, bunad-making was established as a vocational course of study, with its own curriculum, leading to an advanced craft certificate

Written by Barbro Tronhuus Storlien. Last updated 7. March 2023. Do you want to reuse the content? [The contents are licensed for unlimited reuse \(https://www.immateriekkulturarv.no/unlimited-reuse\)](https://www.immateriekkulturarv.no/unlimited-reuse)

About the tradition and knowledge

Bunad-making became a separate vocational study programme, leading to an advanced craft certificate, in 1999. The programme was established to formalise and preserve knowledge of how Norwegian bunads and folk costumes are made. (For the sake of simplicity, I will just use the term bunad in the rest of the text.) The programme covers bunads for men and women, as well as the appropriate accessories. In addition to confection, i.e. the sewing of a bunad from scratch, the programme also contains modules on bunad alteration and repair. The expression “to sew a bunad” is as widespread as “bunad-making” and can include both embroidery and assembly.

The less common technical aspects that are also covered in the programme may be referred to as separate techniques. These include, for example, beading, tatting, finger-weaving garter bands, netting and other niche areas within textile cultural heritage which exist today primarily because they are part of one or more bunad styles.

Bunad-making is a relatively new course of study, but the knowledge on which it is based is old. Clothes were traditionally made at home. In large parts of Norway, bunads have been made locally by women without any formal training. These practitioners had generally learnt from other family members and were skilled in the craft. Nowadays, the majority of bunads are made professionally in sewing workshops. In recent years, we have seen the emergence of

some bunad production abroad. The majority of traditional craftspeople have seen this as a problem because, although it keeps prices and delivery times down, traditional craft knowledge is lost.

Personally, I have a small private sewing workshop, I need no more equipment than a good sewing machine, a large table, an iron and good lighting. In addition, I need the usual sewing tools, such as needles and thread, scissors, etc. When I am embroidering, I need a good chair to sit in, but all in all the craft requires little specialist equipment. I have chosen to embroider some of the bunads I assemble, even though this requires working hours for which I cannot expect to be fully recompensed.

I know other bunad-makers who do not embroider the fabric themselves. In that case, they have links to a subcontractor or they receive ready-embroidered materials from a main supplier. This is more profitable work, generating a higher income. The reason I still choose to do the embroidery myself is because I find it a rewarding task and because I consider bunad embroidery to be a cultural heritage that we ought to preserve.

Today, the majority of bunads are made in professional sewing workshops – some large, some small. There are sewing workshops with many employees, and there are one-person businesses. In addition, some bunads are made by people attending courses held by handicraft groups, bunad boards and other groups. These course participants often lack the technical proficiency to work independently and therefore depend on being part of a learning environment.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp->

<content/uploads/2023/03/ForstykkeNordlandsbunad.jpg>

https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/IMG_9566.jpg

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/IMG_9568.jpg).

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/IMG_9567.jpg)

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/IMG_9556-1.jpg).

Highly skilled practitioners

Bunad-making has changed and become more professional. When I grew up, most bunads were made privately by local women working from home and with this as a sideline. They had no formal training in bunad confection; there were, after all, no education, but they were highly skilled. There are still some who do the embroidery themselves, but choose to outsource the bunad's assembly. I hope this is a tradition that will endure. A bunad that has been embroidered by a relative will create a completely different sense of kinship for the user than if they bought it ready-made by a stranger in a sewing workshop. Sadly, there are fewer and fewer people who embroider, which is also reflected in the fact that many purchase ready-made bunad shirts. Shirt-making requires good eyesight and extreme precision, which is often a challenge for eyes that are gradually growing older.

The majority of those who assemble bunads nowadays have some form of sewing background and work in a firm. In this way, the craft and its underlying knowledge become more visible and it is easier to value the work they perform.

The job itself, on the other hand, has remained fairly similar. We sew using a machine or by hand, since that is the right way to do it, and we use irons and other tools.

My first encounter with a bunad-maker was when Grandma's Rondastakk was being altered to fit me. The work was performed by my father's great-aunt, Maria Storli (1907–2000), who was a seamstress in Lom and had also worked as a seamstress in Oslo. I knew of others who embroidered and/or assembled bunads, but this was the first time I realised that it could be a profession and not something one tinkered about with as a sideline.

Someone else who has had a huge impact on my approach to the craft is Irene Hebæk Ødegården in Asker. I was lucky enough to obtain an apprenticeship at Kulturringen, a training and competence centre for rare and protected crafts. During my apprenticeship, I worked at three sewing workshops and gained a thorough all-round education. But it was with Irene that I expanded my knowledge of embroidery and saw how important it was to hold courses and help other people wishing to make their own bunads.

Knowledge transfer

Meeting places, such as the annual Bunad and Folk Costume conference staged by the Norwegian Folk Art and Craft Association, the Association for Studies of Culture and Traditions, the Norwegian Institute of Bunad and Folk Costume, Norway's Youth Society, and Norsk Folkedraktforum, are important for debate and discussion about the craft. Here, you can also meet craftspeople from the rest of the country, make new acquaintances, meet

potential collaborators and share experiences.

The bunad-maker course of study, which is a partnership between the same organisations as the conference, is also an important meeting place for new retailers. The programme consists of six modules, which provide an introduction to the craft's different areas, such as embroidery, shirt-making and the sewing of bunads for both men and women. In addition, it is a chance for students to meet new people and build a professional network.

Local courses are also valuable venues for recruitment to the craft. It is important to offer something to those who do not necessarily want to make a living from making bunads, but who want to sew for friends and family. This is an important tradition that we must do our utmost to preserve.

Historical background

The way a bunad is made, its production, is relatively unchanged. We have access to better equipment, but since the objective is, in many cases, to preserve a specific look, the bunad's appearance remains unchanged.

Nevertheless, changes have taken place, not least in the use of accessories. Silver belts, which were practically non-existent in parts of the country or used only by married women in other areas, are becoming more and more widespread. At the same time, the traditional headwear has fallen more or less entirely out of favour. This is due partly to the fact that we are no longer used to covering our heads, and partly because we are not as concerned with displays of social status, since boundaries have become less rigid.

Because we are more mobile than previous generations, we must be aware of our responsibility to preserve local traditions and knowledge.

This is where the bunad-maker can play an important role by encouraging correct use, without spoiling the bunad wearer's enjoyment of their costume. Customer contact and guidance are also part of the craft, and are particularly important at a time of rapid social change.

Plan for preservation

I firmly believe Norway's bunads will survive, but I am worried about the growing practice of importing entire garments or partly finished pieces. By focusing on delivery time and price, some retailers are persuading customers to view a bunad as a fashion item rather than

an expression of cultural heritage, thereby severing the bunad from its historical roots and diminishing its value. Fortunately, efforts are being made to increase the focus on this aspect, and even though we will not get rid of foreign-made bunads entirely, we can at least hope for greater awareness.

For me, holding courses is an important part of the job of a bunad-maker, and I spend a lot of time passing on the craft, as an instructor and consultant, and by using social media to visualize life as a bunad-maker (FruStorlien). By being visible online, I reach out to people who are interested in bunads, embroidery and traditional handicrafts, but who do not always know where to turn for help.

Can you contribute with content? **[Suggest photos \(mailto:barbrostorlien@hotmail.com?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Bunad-maker\)](mailto:barbrostorlien@hotmail.com?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Bunad-maker)** or **[propose improvement of text \(mailto:barbrostorlien@hotmail.com?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Bunad-maker\)](mailto:barbrostorlien@hotmail.com?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Bunad-maker)**

Questions and comments

Leave a Reply

You must be [logged in \(https://www.immaterieellkulturarv.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immaterieellkulturarv.no%2Fen%2Fbidrag%2Fbunad-maker%2F\)](https://www.immaterieellkulturarv.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immaterieellkulturarv.no%2Fen%2Fbidrag%2Fbunad-maker%2F) to post a comment.

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Sju_kvinner_i_hardangerbunad_-_no_nb_digifoto_20140804_00016_bldsa_PK18023.jpg).

Sju kvinner i hardangerbunad. Bildet er hentet fra Nasjonalbibliotekets bildesamling.

Skautfelling

For få år siden var det ingen andre enn Ingebjørg Byrkjeland som kunne felle skaut til slik som det tradisjonelt har blitt gjort til drakter i Hardanger, men takket være et samarbeid mellom Folgefonn Husflidslag, Bu og Ringøy Bygdekvinnelag og Hardanger folkemuseum ser framtida lysere ut for hodeplagget som har vært i høytidsbruk i Hardanger i flere hundre år.

Om tradisjonen og kunnskapen

Av Solveig Torgersen Grinder og Jorid Martinsen, Norges Husflidlag

Det som beskrives videre er både en beskrivelse av en konkret praksis om hvordan man feller et koneskaut i Hardanger, og en beskrivelse av en metode for bevaring av praksis av immateriell kulturarv som er overførbart til andre praksiser/levende tradisjoner på immateriell kulturarvsfeltet.

Tradisjonen med å bruke hodeplagg har generelt gått tilbake i Norge, og koneskautet er ikke noe unntak fra dette. Når det kommer til koneskaut i Hardanger så handler det også om at det stadig har blitt færre personer som har praktisert kunnskapen å felle (klargjøre) skautet, «å bryte det» (tilpasse det brukerens hode), og skaute (kle det på brukeren). Ingebjørg Byrkjeland har så å si vært enerådene på dette de siste 30-40 årene. I tillegg er det i moderne tid mindre viktig å bruke draktdeler for å symbolisere sivilstatus, noe som kan ha ført til en ytterligere svekking av tradisjonen.

Et skaut er et hodeplagg som brukes å dekke hodet. Å bruke skaut for å dekke over håret for kvinner har vært og er vanlig i mange kulturer, og til mange ulike klesplagg. I Norge finnes det og brukes det skaut til mange bunader.

Koneskautet var tidligere en vanlig del av påkledningen til en gift kvinne når hun bar folkedrakt. Etter folkedraktene i Hardanger fikk status som bunad og bruk av denne ble knyttet til større private og familiære markeringer, ble bruken av skaut mer sporadisk. Disse markeringene er f.eks bryllup, barnedåp, konfirmasjon og til offentlige høytidsdager som 17. mai og julaften.

Begrepet «å skaute seg» betyr å ikle seg skautet og å ordne håret. Det finnes variasjoner for hvordan skautet settes på og det finnes varianter av selve skautet. I Hordaland har skautbruk til bunad vært spesielt utbredt. F.eks Slettskaut er langt grovere foldet enn det skautet som er mest vanlig å bruke til Hardangerbunaden. Av de felte skautene til Hardangerbunaden har man variantene kvammaskaut og sørfjordskaut. Det vi snakker om i denne teksten er sørfjordskautet, men teknikkene for å framstille de to ulike skautene ligger tett opp mot hverandre, med noen forskjeller i hvordan skautene brettes.

Bruken av skaut til Hardangerbunad har vært dalende i lengre tid, selv om det er en tradisjon med lang historie. Akkurat hvor lenge det felte skautet har vært i bruk er man ikke sikre på, men man tror at det kan ha blitt båret siden middelalderen. Det finnes felte skaut også i Sverige og Finland.

Skautet er et av tynt, ganske tettvevd lerretsbinding av bomullskvalitet. Størrelsen er kvadratisk, 80-90 cm i begge retninger.

Videre trenger en stivelse som blandes ut med vann til en «passe fast» grøt. Tykkelsen på denne er ikke eksakt eller presist angitt, men baserer seg på hvordan utøveren liker den og får den til å fungere med stoffet.

Stivelsen som brukes i dag er risstivelse. Denne risstivelsen var tidligere vanlig i å ha i hjemmet, men ettersom det å stive tekstiler ikke lenger er dagligdags praksis er den vanskelig å få tak i. At stivelse har vært lett tilgjengelig i Norge baserer en på at lignende stiving av hvitt tøy ble gjort med for eksempel prestenes pipekrager og enkelte prydeksiler i hjemmet. Overalt langs kysten har fjorden representert handelsveiene og har sørget for en rik tilgang på importerte varer.

Annen stivelse som kan ha blitt brukt før risstivelsen er potetmel og surmelk. Enkelte av deltakerne i kjernegruppa har testet ut stiving med surmelk uten å få dette til å fungere tilfredsstillende. I dag har Hardanger folkemuseum direkte avtale med en produsent i Belgia.

Framgangsmåte:

Skautet legges utbrettet og flatt på en slett flate som ikke avgir farge. Underlaget kan være en kjøkkenbenk eller et slett bord. Et mørkt bord fungerer best, sånn at man ser nå tekstilet er gjennomtrukket av stivelse.

Man starter med å fukte tekstilet lett, for så å brette skautet diagonalt i tre. Det er nødvendig at brettene måles og er like store i begge ender, et avvik på ca 4-5 mm er akseptabelt. Etter skautet er brettet kjevles det lett over sånn at brettene skal sette seg.

Deretter bearbeides skautet for å få inn stivelsen. Tekstilen skal være gjennomtrukket av stivelsen og det er hardt fysisk arbeid å få dette til.

Når stoffet er gjennomtrukket av stivelse starter selve fellingen, og til det trenger man et skråstilt fellebrett. Til fellingen bruker en 3 metallspiler med forskjellig dimensjon (fra 0,8 mm -1,2 mm og 1,5 mm), det kan for eksempel være en sykkeleike og to pianostrenger. Hvis pianostrengene kommer på rull må de bankes ut først for å kunne brukes. En må også være påpasselig at spilene ikke har skitt på seg som kan sverte av på tekstilet. Spilene må være lange nok til å rekke over hele skautet, men ikke så lange at man blir sliten i armene av å

trekke dem ut gang på gang under fellingen. En trenger også en syl (gjerne skomakersyl) med kort nål og litt butt ende til å finjustere på foldene underveis, det er viktig at en ikke stikker hull i skautet.

Skautet festes så under klemmen på fellebordet og en begynner den møysommelige prosessen med å lage de ca 300 nødvendige foldene. Underveis fukter man skautet på nytt med en klut eller påfører mer stivelse om det er behov for dette.

Når hele skautet er felt pakker en det inn i et nytt stoffstykke og tørker det i stekeovnen på ca 60-70 grader i 2-3 timer, med ovnsdøra på gløtt. Skautet blir da hard som flatbrød. Etter dette river man ut skautet, det vil si at man drar i skautet så fellene slipper taket. Så åpnes det, legger det sammen igjen, stryker det og ruller det sammen til oppbevaring fram til bruk. Skautet oppbevares sammenrullet inntil det skal brukes.

Et skaut som er brukt gjentatte ganger og hvor foldene er blitt ødelagt av fuktighet, regne eller «knekk» er det behov for å felle skautet på nytt. Først må det da vaskes rent, skautet kokes på komfyren i 3-4 timer med tilsetning i vannet av f.eks Zalo og skylles deretter i kaldt vann. All stivelse må ut av tekstilen for å få et godt resultat ved neste felling.

Valken:

Skautet festet på hodet over en valk. Denne knyttes først til hodet med bånd, deretter legges skautet over. Før hadde skautene svært forseggjorte og vakre broderte bånd, i dag er skautebåndet gjerne et løst «pyntebånd» som knyttes fast helt til slutt. Masseproduksjon av forseggjorte pyntebånd gjorde på et tidspunkt at man ikke lenger benyttet håndlagde skautebånd. De skjulte båndene under skautet er av enklere sort. Valken kan være laget av trefinér eller papp som trekkes med ensfarget lys bomullstekstil. Valkens buede side er individuelt tilpasset brukerens hodeform.

Valken kom inn i draktskikken allerede i middelalderen, og siden da har gifte kvinner båret hvitt hodeplagg. Kilder viser at det var i bruk på 1600-tallet og at skautet med valken antakelig har gjennomgått mindre endring siden den gang enn selve drakta. Det ble brukt både i folkelig mote og i folkedrakt og er gått inn skikken for bunadbruk.

I dag er det en liten gruppe personer som har gått inn for å tilegne seg kunnskapen i å felle skaut før det er for sent. Det er to personer fra Folgefonn Husflidslag og to personer fra Ringøy og Bu bygdekvinnelag, samt leder ved Hardanger folkemuseum. I tillegg er det noen få personer uten direkte organisasjonstilknytning. Disse utgjør en kjernegruppe, som har som felles mål at kunnskapen skal komme i flere hender framover.

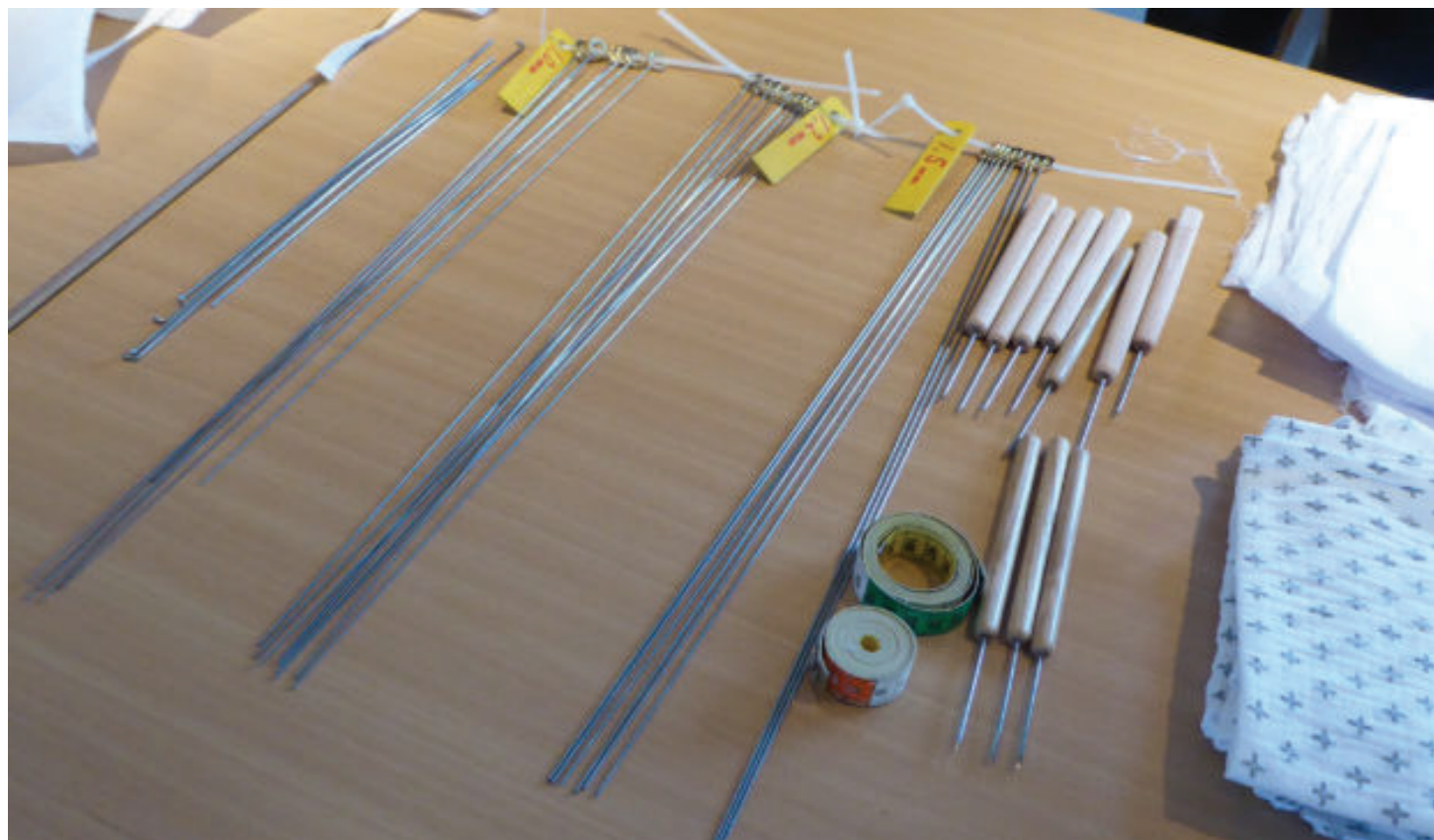
Praksisen berører et stort geografisk område, og mange som bor i dette område har ønske om å bruke koneskautet til sin bunad.

Å ”kle til brud” i bunad er en tradisjon som fremdeles finnes i området, hvor en brud ikke bare gifter seg i bunad, men også har brudekledersker, ofte kvinner fra nærområde og/eller familie, som hjelper bruden med å ta på seg bryllupsbunad og brudekrone.

Området har også en tradisjon for jonsokbryllup, dvs iscenesatte «Barnebryllup» ved jonsok. De deltakende barna er kledd som et voksent bunadskledd brudefølge, og da har koneskautet vært en vanlig del av dette. Denne tradisjonen er med på å videreføre tradisjonskunnskapen i draktskikken knyttet til bryllup.

Å bli skautet som nygift og å bruke skaut til høytid er en skikk som har holdt seg bedre i Hardanger enn i mange andre områder.

Felling av skaut kan foregå gjennom hele året, det viktige er at skautet er klart til bruk og oppbevart uten at det ødelegges. Det kan ligge sammenrullet i mange år uten å forringes om det oppbevares tørt og beskyttet.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Pianostrenger-og-syler.jpg>).

Pianostrenger og syler klare til bruk.

[.https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Stivelse-klar-til-bruk.jpg](https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Stivelse-klar-til-bruk.jpg)

Ferdigblandet stivelse klar til bruk.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Syl-til-retting-av-fellene.jpg>).

Syl til bruk for å jevne ut foldene.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Ferdigfelte-prøveskaut.jpg>).

Flere ferdigfelte skaut laget av prosjektgruppa.

[.https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Diskusjon-av-stivelsevalg.jpg](https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Diskusjon-av-stivelsevalg.jpg)

Prosjektgruppa i samtale med Ingebjørg omkring valg av stivelse og tekstilkvalitet.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Diskusjon-om-tekstilkvalitet.jpg>

Vurdering av tekstilkvalitet.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Skautet-brettes-først.jpg>

Ingebjørg bretter skautet før det kan vætes.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Stivelsen-må-jobbes-inn.jpg>

Ingebjørg jobber stivelsen inn i tekstilet.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Nitidig-arbeid-med-felling.jpg>

Nitidig arbeid med felling.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Ekstra-væting-av-skautet.jpg>

Ekstra væting av skautet

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Ingebjørg-Byrkjeland-i-arbeid.jpg>

Ingebjørg Byrkjeland i i gang med felling mens Magna Hauso Hege-Therese Nilsen diskuterer arbeidet.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Observasjon-av-Ingebjørg-i-arbeid.jpg>

Prosjektgruppa lærer av hvordan Ingebjørg arbeider.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/Agnete-Sivertsen-i-skaut.jpg>).

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2017/10/På-vei-mot-å-bli-gode-skautkoner.jpg>).

Gerd Rosten Bu og Agnete Sivertsen rundt skautfellingsbrettet.

Utøvere med høy kompetanse

Ingebjørg Byrkjeland fra Kvam i Hardanger har praktisert felling av skaut i over 50 år. Hun er født i 1932, og har ga seg for noen år siden med å felle skaut for andre. De siste 30-40 årene har kun stort sett vært den eneste som har felt skaut til Hardangerbunaden.

I 2015 kom en liten gruppe kvinner sammen og drøftet den prekære situasjonen for kunnskapen. Det var Åslaug Eikrem Utne, og Magna Hauso begge fra Folgefonn Husflidslag, Gerd Rosten Bu og Alis Bjortveit begge fra Ringøy og Bu Bygdekvinnelag, samt Agnete Sivertsen, leder ved Hardanger museum. I tillegg har gruppen knyttet til seg kunnskapspersonene Liv Rumohr Selland fra Granvin og Christine Råkvik Duesund fra Lysekloster.

Kunnskapsoverføring

Tradisjonelt har det vært en eller et par «skautekoner» i bygda eller tettstedet som en kunne henvende seg til. Ingebjørg lærte eksempelvis det å felle av Alfild Stene i Øystese som hadde felt skaut selv i mange tiår, og som igjen hadde lært det av en annen kvinne.. Opplæring har ikke foregått organisert, men heller gjennom private møter og bekjentskap. Opplæring av nye skautekoner har hele veien vært tuftet på «behovet for å kunne» og var naturlig integrert i praksisen.

Ingebjørg Byrkjeland forteller at med mye erfaring kunne hun klare å felle 4-5 skaut per dag. Hun har også felt 6 stykker på samme dagen, men det var på en 12-timers dag. Da hun startet tok hun 15.- kr i betaling for jobben.

Historisk bakgrunn

Tradisjonen med at et bryllup strakte seg over flere døgn er ikke lenger vanlig skikk. Derved faller også grunnlaget for å ta i bruk koneskautet dagen etter vielsen bort og skautets engang sterke symbolverdi knyttet til selve bryllupsfeiringen er endret. I Hardanger har dette likevel blitt videreført ved at den nye kona blir skautet ved midnatt på bryllupsdagen, noe mange av de gifter seg med brudekrone ønsker.

Fram mot århundreskiftet var draktdelene svært tydelige og viktige signaler for hvilken sivilstatus den enkelte hadde. Denne normen er så godt som forsvunnet i dag og dermed har betydningen av hodeplagget blitt svekket. Like fullt er det viktig for mange å kunne kle seg i et bunadantrekk som knyttes til ens egen identitet. I dette tilfelle som gift kone. Om skautet også skal kunne brukes av ugifte kvinner er man i dag ikke enig om – enkelte ser det som viktigst at skautet bæres og er i bruk, mens andre igjen mener at det viktig å også opprettholde kunnskap og tradisjon knyttet til skautet som markør for sivil status.

Plan for videreføring

Kjernegruppa som jobber med skautfelling ved Hardanger folkemuseum har tatt et stort ansvar for bevaring og videreføring av ferdighetene. Ingen av deltakerne i denne gruppa ser imidlertid for seg å bli skautkoner på samme vis som Ingebjørg Byrkeland har vært. Derimot ser de for seg er at museet kan bli et kompetansested for kunnskapen. Museet har spilt en viktig rolle i det de har tatt ansvar for import av risstivelse, å få laget spiler av pianostrenger, bygd de skråstilte fellebordene man jobber ved, testet ut ulike lerretskvaliteter osv. Dette ville trolig være for omfattende å gjøre på individuelt initiativ, hvis man kun har som ønske å kunne felle skaut til seg selv og egen familie. Ikke minst så har museet også kunnet stille til rådighet egnede lokaler for kurs og annen møtevirksomhet knyttet til arbeidet. Museet sitter også på et stort kildemateriale knytta til skautfelling i form av dokumenter, foto og film. Per i dag har det blitt avholdt to kurs i det å felle skaut i regi av kompetansegruppa, og det har vært ventelister for å delta på begge kursene.

De lokale ressurspersonene som utgjør kjernen i videreføringen ser utfordringene i å få bygget opp et miljø som er stort nok til at praksisen forblir levende, eller at det finnes enkeltpersoner som oppøver god nok ferdighet og leveringsevne til at f.eks husflidsbutikkene igjen kan bestille felte skaut til kunder som skulle ønske dette. Dette er diskusjoner som er i gang, men per i dag handler det først og fremst om at bygdekvinnelag, husflidslag og museum sammen skal bli erfarne og dyktige nok til å sørge for et opplæringstilbud flere kan dra nytte av. På den måten vi kunnskapen gjøres tilgjengelig for flere og derigjennom stå sterkere. De vet også at det finnes mange som har ferdigfelte skaut liggende i skuffer og skap som ikke brukes, fordi eieren ikke vet hvordan det skal brytes – tilpasses brukerens hode.

Et forslag fra gruppa er f.eks at husflidslagene og bygdekvinnelagene i områder hvor skautet er i bruk eier et fellet skaut evt. for utlån/leie, og har kunnskap til å felle det opp igjen og ikke minst vet hvordan det skal settes på.

Kjernegruppa har ønske om å etablere en årlig dag på museet hvor en kan komme med sine skaut, se felling demonstrert og lære om tradisjonen. I tillegg planlegger de to kurs høsten 2017. Museet utarbeider utstyr og skaffer til veie de nødvendige materialer som deltakerne kan få kjøpt. Gruppa diskuterer også kurs i hvordan sette på, skaute, samt bruke og oppbevare skautet.

Det involverte praksisfellesskapet er enige om at det må kunne være grunnlag for næringsvirksomhet knyttet til praksisen. Det er et svært møysommelig og tidkrevende arbeid å felle et skaut. Det er rimelig at dette er en tjeneste en betaler for på linje med at en betaler for å få brodert og sydd andre draktdeler til bunaden. Et forslag er at en ser på hodeplagg til bu-

nader andre steder i landet og ser hvilken salgspris de har. Utfordringene med å sette en riktig pris på et ferdigfelt skaut, er å få kunden til å forstå hvilket arbeid som ligger bak fellingen. I motsetning til for eksempel et brodert skaut, hvor man betaler for håndverkerens arbeidstid en gang, så må eieren av et hardangerskaut måtte betale for tjenesten gjentatte ganger. Tekstilen i seg selv er ingen kostbar draktdel, men bearbeidelsen er det man betaler for. Kanskje finnes det bunadtilvirkere som kunne ha dette som en del av sin næringsvirksomhet? Norsk Flid Husfliden Bergen har helt bevisst ingen utstilt dukke med skautet på da de i dag ikke har mulighet til å hjelpe kunder med å skaffe seg skautet.

Skautfellingsprosjektet en god metode for vern og videreføring av immateriell kulturarv, og Norge Husflidslag har valgt å løfte dette fram for å markere at det er ti år siden Norge ratifiserte konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven av 2003. Skautfelling som ferdighet var noe Folgefønn Husflidslag for noen år tilbake valgte ut som sin rødlisteteknikk, altså husflidskunnskap de så var i ferd med å forsvinne om ingen tok grep.

Norges Husflidslags rødliste er en landsomfattende dugnad hvor lokallag over hele landet velger ut praktiske ferdigheter og kunnskap knytta til husflid som få behersker eller kjenner til, og setter i gang med opplæring og dokumentasjon for å snu utviklinga. At det nettopp er enkeltmedlemmer og lokallag som selv velger ut hvilken kunnskap som er viktig for dem og selv tar ansvar for videreføring. Denne måten å jobbe på er også noe av grunnen til at Norges Husflidslag i 2014 ble akkreditert som ekspertorganisasjon innen UNESCO-konvensjonen om vern av den immaterielle kulturarven.

Samarbeidsprosjektet mellom husflidslag, bygdekvinnelag, museum og enkeltutøver er et godt eksempel på hvordan man kan få kunnskap til å gå fra ett sett hender til mange, og vi håper at denne måten å jobbe på kan være til inspirasjon for andre praksisfellesskap på immateriell kulturarvsfeltet.

Les mer:

- "Å felle seg et skaut" fagoppgave ved Vestnorsk kulturakademi 2010, Christine Åkvåg Due-sund
- Skautfelling som rødlisteprojekt, husflid.no
- "Hardangerbunaden før og no" av Gudrun Stueland
- "Krone og skaut" av Ågot Noss

Teksten er blitt til etter samtaler gjennomført av Solveig Torgersen Grinder og Jorid Martinsen med prosjektgruppa, og deltakelse på samling med disse og Ingebjørg Byrkjeland på Hardanger folkemuseum mai 2017.

Kan du bidra med innhold til artikkelen? [Foreslå bilder til bidraget \(mailto:post@husflid.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Skautfelling\)](mailto:post@husflid.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Skautfelling) eller [foreslå forbedringer av tekst \(mailto:post@husflid.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Skautfelling\)](mailto:post@husflid.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Skautfelling)

Spørsmål og kommentarer

Legg igjen en kommentar

Du må være [innlogget \(https://www.immateriekkulturav.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immateriekkulturav.no%2Fbidrag%2Fskautfelling%2F\)](https://www.immateriekkulturav.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immateriekkulturav.no%2Fbidrag%2Fskautfelling%2F) for å kunne kommentere.

 Kulturrådet [_\(http://www.kulturradet.no\)](http://www.kulturradet.no)

(https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/1-Sju_kvinner_i_hardangerbunad_-_no-nb_digifoto_20140804_00016_bldsa_PK18023-620x395-1.jpeg).

Seven women wearing the Hardanger bunad. Source: The National Library of Norway's collection of images.

Hardanger headdress-pleating

A few years ago, no one but Ingebjørg Byrkjeland knew how to pleat the headdress traditionally worn with folk costumes in Hardanger. Thanks to a partnership between the Folgefonn branch of the Norwegian Folk Art and Craft Association, the Bu and Ringøy branch of the Norwegian Society of Rural Women and Hardanger Folk Museum, the future looks brighter for a headdress that has been used for special occasions in Hardanger for centuries.

About the tradition and knowledge

Written by Solveig Torgersen Grinder and Jorid Martinsen, the Norwegian Folk Art and Craft Association.

What follows is both a description of a specific method for pleating the headdress for married women (koneskaut) in Hardanger, and of a method for preserving an element of intangible cultural heritage that is transferable to other practices/living traditions in the intangible cultural heritage field.

In general, wearing of hats and headpieces has fallen out of favour in Norway, and this headdress is no exception. As regards the headdress from Hardanger, few people now know how to pleat the headdress in preparation for use (felle), adjust (bryte) it to the wearer's head and put it on the wearer (skaute). For the past 30–40 years, Ingebjørg Byrkjeland has been more or less the sole practitioner in this area. In modern times, it has become less important to use elements from traditional costume to signify the wearer's marital status, which has further undermined the tradition.

A headdress consists of a special headpiece and a scarf that is used to cover the head. The use of a scarf to cover a woman's hair has been, and remains, common in many cultures and in conjunction with many types of garments. In Norway, many traditional costumes have particular forms of headdresses that go with them.

In former times, it was usual for a married woman to wear a particular kind of headdress with their a folk costume. After the Hardanger folk costumes were granted the status of bunad and their use became associated with special private or family occasions, use of the headdress became more sporadic. Such special occasions include weddings, baptisms, confirmations and public holidays like Christmas and the Norwegian Constitution Day, 17 May.

The Norwegian term “å skaute” refers to the process of arranging the wearer's hair and putting on the headdress. The headdress may be put on in several different ways, and the headdress itself comes in several different styles. Use of a headdress with the bunad has been particularly widespread in Hordaland County. For example, the “slettskaut” has much wider

pleats than the headdress most commonly used with the Hardanger bunad. Two styles of headdress that go with the Hardanger bunad are the “kvammaskaut” and the “sørfjordskaut”. In this text, the headdress we are referring to is the “sørfjordskaut”. Although the techniques for preparing the two different styles are very similar, there are some differences in the way the scarves are folded.

The use of a headdress with the Hardanger bunad has been decreasing for a long time, even though it is an old tradition. No one knows for certain how long the pleated headdresses have been in use, but they are believed to have been worn since the Middle Ages. Pleated scarf headdresses are also found in Sweden and Finland.

The headscarf is made from an 80–90 cm square of thin, fairly tightly woven cotton cambric. In addition, a suitably thick mixture of starch and water is required. The thickness of the starch mixture is not precisely specified but is based on the practitioner’s preference and how they make it work with the fabric being used.

Nowadays, rice starch is used. In times past, it was more usual to have this kind of starch at home, but since the starching of fabric is no longer a daily occurrence, it is difficult to obtain. Starch used to be easily accessible in Norway in part because the ruffled collars of the clergy and certain ornamental household textiles were stiffly starched. Along the coast, the fjords have constituted a trading highway and have ensured access to a wealth of imported trade goods.

Before the advent of rice starch, potato flour and soured milk may have been used. Some of the participants in the core group have experimented with soured milk as a method of stiffening, though this has not proved sufficiently effective. Today, Hardanger Folk Museum buys starch directly from a producer in Belgium.

Method:

Lay out the scarf on a flat, colour-fast surface. The surface could be a kitchen worktop or a smooth table. A dark table works best because it will allow you to see when the fabric is fully impregnated with starch.

Start by slightly moistening the fabric, then fold the scarf diagonally in half to form a large triangle. Fold the tip of the triangle back towards the centre of the baseline to form three equally sized triangles. The folds must be measured, and the centre point equidistant from both ends. A deviation of 4–5 mm is acceptable. Once the scarf has been folded, press it lightly with a rolling pin to set the folds.

Now the starch must be worked into the fabric. The starch must completely permeate the weave, a process which requires a lot of hard physical work.

Once the fabric is soaked through with starch, the actual pleating can begin. For that, you need a sloping pleating board. To pleat the fabric, you use three metal rods of different dimensions (from 0.8 mm to 1.2 mm and 1.5 mm). You could, for instance, use one bicycle spoke and two piano wires. If the piano wires come on a roll, they must first be hammered straight before they can be used. You must also make sure that the rods are perfectly clean, so they do not mark the fabric. The rods must be long enough to stretch across the entire scarf, but not so long that your arm gets tired from pulling them out over and over again during the pleating process. You will also need a bodkin (preferably a cobbler's bodkin) with a short needle and a slightly blunt end to fine-tune the folds as you go along. It is important not to poke holes in the fabric.

The scarf is now fixed under the clamp on the pleating board, and so begins the painstaking process of creating the approx. 300 pleats required. As you work, moisten the scarf again with a damp cloth or add more starch if needed.

When the whole scarf has been pleated, pack it in a new piece of cloth and dry it in the oven, with the door ajar, at around 60–70 degrees Celsius for 2–3 hours. The scarf will now be as stiff as a board. Pull the scarf apart to unstick the folds. Now open it out and fold it back together again, iron it and roll it up for storage until needed. The scarf is stored rolled up until it is to be used.

A scarf that has been used repeatedly and whose pleats have been spoiled by damp, rain or “cracks” will need to be re-pleated. It must first be washed clean. Boil the scarf on the hob for 3–4 hours with a dash of washing up liquid added to the water. Then it must be rinsed in cold water. All the starch must be removed from the fabric in order to achieve a good result when it is pleated anew.

Headpiece:

The scarf is fixed to the head over a headpiece. This is tied in place first and then the scarf is draped over the top. Previously, the headscarves had extremely elaborate and beautifully embroidered ties. Today, the headdress ties are often a loose decorative band that is tied in place at the very end. At some point, mass production of decorative bands put an end to the use of handmade scarf ties. The hidden ties under the scarf are plainer. The headpiece may be made of plywood or cardboard covered in a plain, light-coloured cotton fabric. The curved sides of the headpiece are cut to fit the shape of the wearer's head.

The use of a headpiece dates back to the Middle Ages. Since then, married women have worn white headdresses. The sources show that it was in use in the 17th century and that, since then, the scarf and headpiece ensemble has changed less than the actual costume. It

was used in connection with everyday wear and with folk costumes and has been incorporated into the tradition of bunads.

Today, a small group of people have set about learning the art of how to pleat a Hardanger headdress before it is too late and the knowledge is lost. They are two people from the Folgefonn branch of the Norwegian Folk Art and Craft Association and two from the Bu and Ringøy branch of the Norwegian Society of Rural Women, as well as the director of the Hardanger Folk Museum. In addition, there are a few people without any direct organisational affiliation. These enthusiasts form a core group whose shared goal is to ensure that this knowledge is passed on to more people.

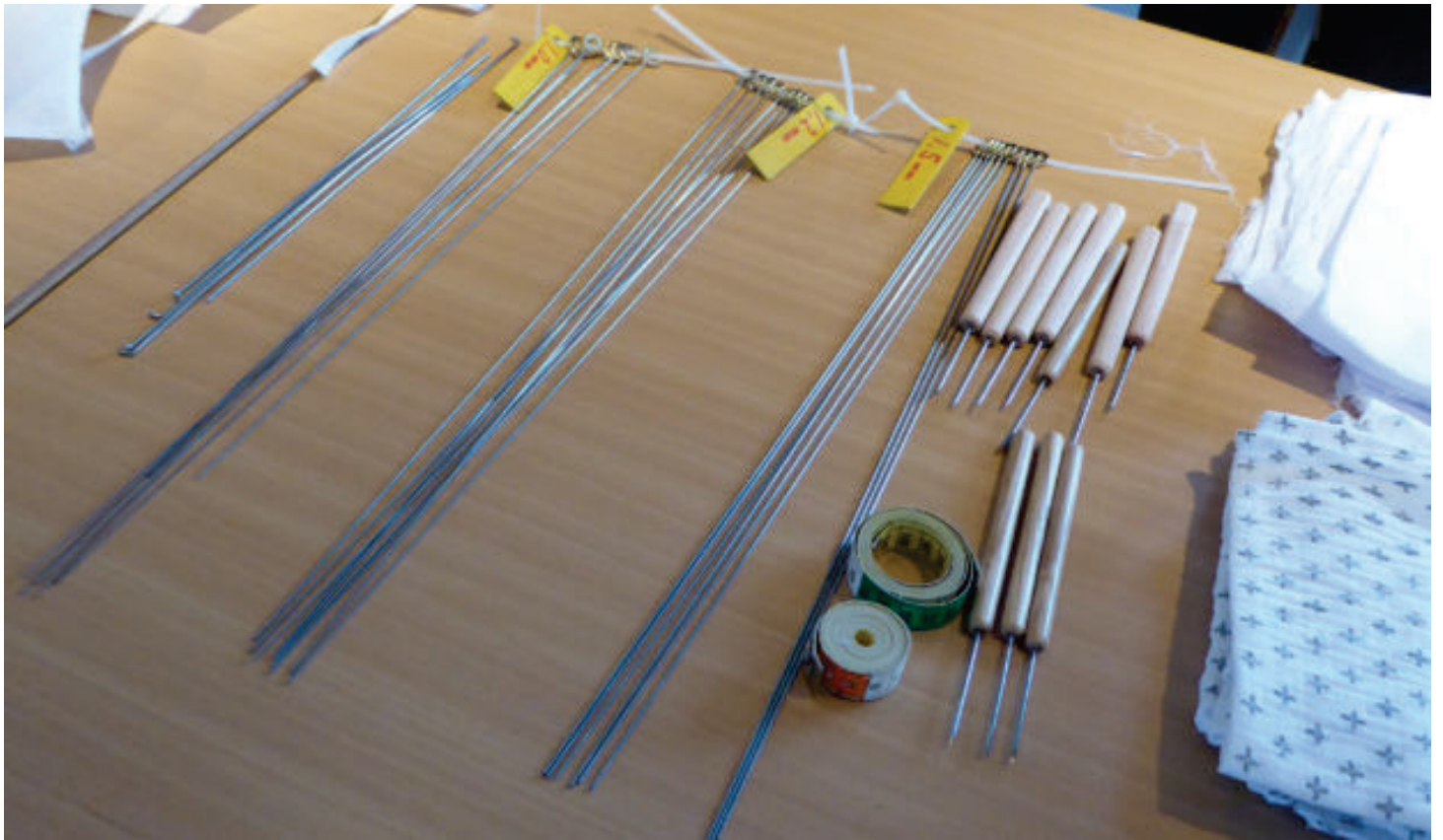
The practice is relevant for a wide geographic area, and many of those who live in this area would like to use the pleated headdress with their bunad.

The tradition of dressing the bride in a bunad still exists in the area. This means that not only does the bride get married in a bunad, but she also has brides maids in the true sense of the term, i.e. female relatives or local women who help her put on her bridal bunad and traditional bridal crown.

The area also has a tradition of Midsummer Weddings. These are staged child weddings held on Midsummer Night's Eve. The participating children are dressed as though they are adults in a bunad-clad wedding party. The pleated headdress has been a normal part of this tradition, which helps pass on knowledge of how people customarily dressed at weddings.

The custom of having the pleated headdress put on as a newlywed and using it on special occasions, is a custom that has held stronger in Hardanger than in many other areas.

The pleating of headdresses may be done throughout the year. It is important that the headdress is ready to use and is stored without being damaged. It can be kept rolled up for many years without spoiling if it is kept dry and suitably protected.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/2-Pianostrenger-og-syler-620x364-1.jpg>

Piano wires and awls ready for use.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/3-Stivelse-klar-til->

bruk-620x372-1.jpg

Starch ready for use.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/4-Syl-til-retting-av->

[fellene-620x826-1.jpg](#)

A bodkin used to even out the folds.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/5-Ferdigfelte-proveskaut-620x441-1.jpg>

Several finished pleated scarves made by the project group.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/6-Diskusjon-av-stivelsevalg-620x439-1.jpg>

The project group in conversation with Ingebjørg Byrkjeland about the choice of starch and fabric.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/7-Diskusjon-om-tekstilkvalitet-620x606-1.jpg>

A closer look at the fabric quality.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/8-Skautet-brettes-forst-620x787-1.jpg>

Ingebjørg folds the scarf before moistening it.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/9-Stivelsen-ma-jobbes-inn-620x752-1.jpg>

Ingebjørg works the starch into the fabric.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/10-Nitidig-arbeid-med-felling-620x452-1.jpg>

Pleating is meticulous work.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/11-Ekstra-vaeting-av-skautet-620x551-1.jpg>).

Additional moistening of the fabric.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/12-Ingebjorg-Byrkjeland-i-arbeid-620x672-1.jpg>

Ingebjørg busy pleating the scarf while Magna Hauso and Hege-Therese Nilsen discuss her work.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/13-Observasjon-av-Ingebjorg-i-arbeid-620x519-1.jpg>

The project group observes Ingebjørg's work.

<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/14-Agnete-Sivertsen-i-skaut-620x858-1.jpg>

Agnete Sivertsen wearing a pleated headdress.

(<https://kulturarv.wpenginepowered.com/wp-content/uploads/2023/03/15-Pa-vei-mot-a-bli-gode-skautkoner-620x577-1.jpg>).

Gerd Rosten Bu and Agnete Sivertsen by the pleating board.

Highly skilled practitioners

Ingebjørg Byrkjeland, from Kvam in Hardanger, has practised the pleating of bunad headdresses for over 50 years. She was born in 1932 and retired from pleating headdresses for other people a few years ago. For the past 30–40 years, she has more or less been the only

person to pleat headdresses for the Hardanger bunad.

In 2015, a small group of women came together and discussed the precarious state of this knowledge. They were Åslaug Eikrem Utne and Magna Hauso, both from the Folgefonn branch of the Norwegian Folk Art and Craft Association; Gerd Rosten Bu and Alis Bjortveit, both from the Bu and Ringøy branch of the Norwegian Society of Rural Women; and Agnete Sivertsen, director of the Hardanger Folk Museum. In addition, experts Liv Rumohr Selland from Granvin and Christine Råkvik Duesund from Lysekloster also work with the group.

Knowledge transfer

Traditionally, if advice was needed, there was always one or more experienced headdress pleaters (skautefellar) in every rural district. For example, Ingebjørg Byrkjeland learned the art of pleating a headdress scarf from Alfhild Steine in Øystese, who had been doing it for many years and who, in turn, had learned the skill from another woman. Training has not been organised, but has taken place through private meetings and acquaintances. The training of new “skautefellarar” has always been based on “the need to know” and was naturally integrated into the practice.

Ingebjørg Byrkjeland says that with the benefit of years of experience, she could pleat four to five headdress scarves a day. She has also managed to pleat six headdress scarves in the same day, but that was working a 12-hour day. When she started out, she charged NOK 15 per scarf.

Historical background

Nowadays, wedding celebrations do not normally extend over several days, as they did in the past. There is therefore no need for the newlywed bride to put on the pleated headdress the day after the marriage service, and the headdress's once powerful symbolic value in relation to the actual wedding celebration has changed. In Hardanger, this has nevertheless been preserved, in that the pleated headdress is ceremonially put on the new wife at midnight on her wedding day, which many of those who marry wearing a traditional bridal crown wish to do.

Until the turn of 20th the century, the various parts of the traditional costume constituted clear and important signals about the marital status of the person wearing it. This norm has now practically disappeared, and with it the original significance of the headdress.

Nevertheless, it is important for many people to wear a bunad that reflects their own identity – in this case, a married woman. Whether an unmarried woman can also wear the headdress is currently a matter of dispute. Some say that the most important thing is that the headdress is worn and used. Others contend that it is important to also preserve a knowledge of the headdress's traditional meaning as a signifier of marital status.

Plan for preservation

The core group who has worked with headdress-pleating at Hardanger Folk Museum has taken on a great responsibility for the preservation and transmission of these skills. None of the group's participants envisage becoming "skautfellar" in the same way as Ingebjørg Byrkjeland has been. They do, however, imagine that the museum can become a competence centre for this knowledge. The museum has played an important role in assuming responsibility for the import of rice starch, creating pleating rods out of piano wire, building the special sloping pleating boards and testing various qualities of cotton fabric. This would probably have been too much to do for an individual alone, if the aim had only been to pleat a headdress for themselves and their family. The museum has, not least, also been able to offer suitable premises for courses and other meetings relating to this work. The museum also has a great deal of source material relating to the pleating of headdresses, in the form of documents, photos and film. To date, two headdress-pleating courses have been held by the resource group, both of which were heavily oversubscribed, necessitating the creation of waiting lists.

The local competence resources, who represent the core of the preservation effort, see the challenges involved in building up an expert community large enough to keep the practice alive, or at least ensuring there are individuals who acquire sufficient proficiency and delivery capacity to enable, for example, the Norwegian Folk Art and Craft Association's shops to order ready-pleated headdress scarves for those customers who wish to buy them. Although discussions of this nature are under way, the issue today is primarily to ensure that rural women's societies, arts and crafts associations and museums are experienced and skilled enough to provide training and courses more people can benefit from. In this way, the knowledge will be made available to more people and will, thereby, gain a stronger footing. They also know that many people have ready-pleated headdress scarves tucked away in cupboards and drawers because they do not know how to adjust them to fit the user's head.

The group has suggested, for example, that the rural women's societies and arts and crafts associations in areas where the headdress is in use should each own a ready-pleated scarf, which could potentially be lent/hired out, that they should know how to re-pleat it and, not least, know how it should be put on.

The core group wishes to establish an annual day at the museum, when people can bring in their headdresses, watch a demonstration of the scarf-pleating process and learn about the tradition. The group is also planning two courses in the autumn of 2017. The museum will create the necessary equipment and obtain the necessary materials that the participants can then purchase. The group is also discussing courses in how to put on the headdress, as well as how to use and store it.

The practitioners' collective agrees that it must be possible to turn this practice into a commercial activity. Pleating a headdress scarf is an extremely painstaking and time-consuming process. It is reasonable that this is a service that should be paid for in the same way as the embroidery or sewing of other parts of the bunad. One suggestion is to look at bunad headdresses in other parts of the country, and see what they are sold for. The challenge of pricing a ready-pleated headdress scarf correctly is to get the customer to understand the huge amount of labour that is involved. In contrast to, for example, an embroidered headscarf, which involves a one-off payment for the embroiderer's work, the owner of a Hardanger bunad headdress must pay for this service over and over again. The fabric is not in itself an expensive component of the overall bunad. It is the headscarf's preparation that one is paying for. Perhaps there are bunad-makers who could have this as part of their business offering? The handicraft shop Norsk Flid Husfliden Bergen has decided not to put headdresses on any of the mannequins it has on display, since they are currently unable to help their customers obtain one.

The headdress-pleating project is a good method by which to preserve and pass on this cultural heritage. And the Norwegian Folk Art and Craft Association has chosen to highlight it to mark the tenth anniversary of Norway ratifying the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. The pleating of bunad headscarves is a skill that the Folgefonn branch of the Norwegian Folk Art and Craft Association chose some years ago as its red-listed technique, i.e. a craft skill that it saw was at risk of disappearing if no one took action.

The Norwegian Folk Art and Craft Association's red list is a nationwide voluntary effort, in which local branches across the country select practical skills and knowledge related to folk arts and crafts that few people now master or even know about, and embark on a process of training and documentation to reverse this trend. A key aspect of this effort is that it is the individual members and local associations who choose which knowledge is important to

them and who take responsibility for its transmission. This way of working was also one of the reasons that, in 2014, the Norwegian Folk Art and Craft Association was accredited as an expert organisation under UNESCO's Immaterial Cultural Heritage Convention.

The partnership between folk art and craft associations, rural women's societies, museums and individual practitioners is a good example of how knowledge can be transferred from one pair of hands to many, and we hope that this way of working can be an inspiration for other practitioner communities in the immaterial cultural heritage field.

Further reading:

- "Å felle seg et skaut" paper by Christine Åkvåg Duesund, Vestnorsk kulturakademi 2010
- Headdress-pleating on the Norwegian Folk Art and Craft Association's red list of endangered handicrafts: husflid.no/folgefonn-husflidslag-skautfelling/
- "Hardangerbunaden før og no" by Gudrun Stueland
- "Krone og skaut" by Ågot Noss

This text is based on conversations Solveig Torgersen Grindler and Jorid Martinsen had with members of the project group, and participation at a seminar with the group and with Ingebjørg Byrkjeland at Hardanger Folk Museum in 2017.

Can you contribute with content? **Suggest photos** ([mailto:post@husflid.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Hardanger headdress-pleating](mailto:post@husflid.no?subject=Bilder%20til%20ditt%20bidrag%20Hardanger%20headdress-pleating)) or **propose improvement of text** ([mailto:post@husflid.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Hardanger headdress-pleating](mailto:post@husflid.no?subject=Forslag%20til%20tekstendringer%20av%20ditt%20bidrag%20Hardanger%20headdress-pleating)).

Questions and comments

Leave a Reply

You must be [logged in](https://www.immateriellekulturarv.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immateriellekulturarv.no%2Fen%2Fbidrag%2Fhardanger-headdress-pleating%2F) (https://www.immateriellekulturarv.no/wp-login.php?redirect_to=https%3A%2F%2Fwww.immateriellekulturarv.no%2Fen%2Fbidrag%2Fhardanger-headdress-pleating%2F) to post a comment.

 Kulturrådet [_\(http://www.kulturradet.no\)](http://www.kulturradet.no)